Broedvogelinventarisatie Vaalwaard 2016

De Vaalwaard is een smalle strook uiterwaarde langs de IJssel. Oorspronkelijk was de omvang van de Vaalwaard vele malen groter, maar door ontzandingen is het grootste deel ervan omgezet in water. De Vaalwaard is sinds 1991 in handen van Natuurmonumenten en is al meer dan 25 jaar een beschermd vogelgebied. Het gebied is dan ook niet vrij toegankelijk. Bijzonder is de aanwezigheid van stroomruggen en geulen. Het gebied kan in perioden van hoog water overstroomd raken. In het gebied staat een flinke populier en verder nog een aantal knotwilgen. De bomen waren handige oriëntatiepunten tijdens onze inventarisatieronden en misschien was een steenuil ook wel verguld met die knotwilgen. Verder is het gebied bezaaid met meidoornstruiken en sleedoorn.

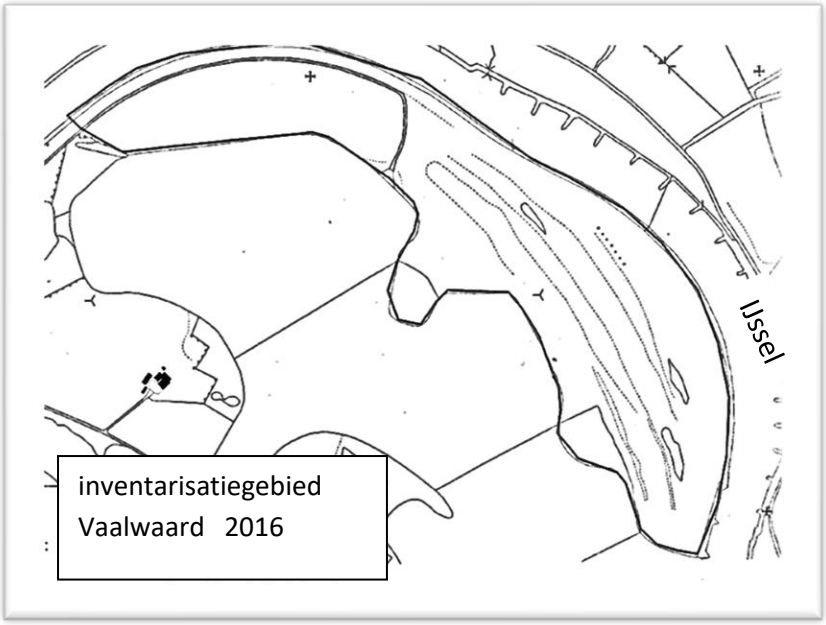
Bloeiende meidoorn in de Vaalwaard *foto: Aloys Sanders*

Op verzoek van Natuurmonumenten – bij monde van André ten Hoedt – heeft de vogelwerkgroep in het voorjaar van 2016 een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in het gebied. Verspreid over de maanden maart, april en mei werd zeven keer ’s ochtends vroeg een ronde gelopen. Ondanks dat het stuk uiterwaarde vrij smal is was het inventariseren toch nog een flinke klus. In totaal hebben we ruim 18 uur geïnventariseerd en dat maal 2 personen maakt ongeveer 36 uur! Tijdens de inventarisatieperiode was er geen begrazing door vee. Het gras was behoorlijk hoog en laarzen waren vaak te kort om de broekspijpen droog te houden.

Overzicht van de inventarisatie ronden

nr	datum	tijd	temp	wind	bewolking	tijdsduur
1	20-3	9.00 - 12.00	8°	weinig	wisselend	3 u
2	9-4	7.00 - 9.30	4°	zwak	helder	2.30 u
3	17-4	9.00 - 12.00	11°	zwak	bewolkt	3 u
4	1-5	6.30 - 8.45	5°	zwak	half bew	2.15 u
5	10-5	8.00 - 10.50	21°	weinig	wisselend	2.50 u
6	28-5	7.00 - 9.30	12°	zwak	bewolkt	2.30 u
7	29-5	5.45 - 8.15	12°	zwak	helder	2.30 u

De broedvogelinventarisatie werd uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Handleiding Sovon Broedvogelonderzoek. De wandelroute werd zodanig gekozen dat maximale waarneming van soorten gewaarborgd was en bovendien werd altijd met twee personen samen geïnventariseerd.

Er is door de vogelwerkgroep van Stad en Ambt Doesborgh in de jaren 1992, 1996, 1997 en 2000 ook geïnventariseerd in de Vaalwaard. In de hierna weergegeven tabel zijn de resultaten van die tellingen ook opgenomen.

soort	1992	1996	1997	2000	**2016**
Fuut	+	+	+	+	**+**
Grauwe Gans	-	-	4	13	**++**
Nijlgans	-	-	-	-	**3**
Bergeend	2	-	-	2	**2**
Krakeend	-	-	-	-	**2**
Wilde Eend	4	4	3	5	**5**
Kuifeend	-	-	-	-	**4**
Havik	-	-	-	-	**+**
Buizerd	-	1	1	1	**1**
Torenvalk	1	1	1	-	**1**
Patrijs	1	9	-	-	**-**
Fazant	2	1	1	-	**3**
Scholekster	3	4	1	2	**3**
Kleine Plevier	-	-	1	1	**2**
Kievit	3	10	5	1	**-**
Wulp	2	3	2	1	**-**
Tureluur	1	1	2	2	**-**
Houtduif	4	6	4	5	**6**
Koekoek	1	-	-	1	**1**
Steenuil	-	1	-	-	**-**
Veldleeuwerik	-	1	1	1	**1**
Graspieper	-	20	4	9	**3**
Gele Kwikstaart	-	-	-	-	**1**
Winterkoning	2	-	-	-	**4**
Heggenmus	2	4	-	1	**5**
Roodborst	-	-	-	-	**1**
Blauwborst	-	-	-	1	**-**
Zwarte Roodstaart	1	-	-	-	**-**
Roodborsttapuit	-	-	-	-	**4**
Merel	2	5	3	2	**13**
Zanglijster	-	-	-	-	**5**
Grote Lijster	1	2	-	-	**-**
Sprinkhaanzanger	-	-	-	-	**2**
Bosrietzanger	3	-	-	11	**21**
Spotvogel	-	-	-	1	**-**
Braamsluiper	-	-	-	-	**3**
Grasmus	1	4	4	17	**28**
Tuinfluiter	-	-	-	-	**6**
Zwartkop	1	1	-	-	**9**
Tjiftjaf	2	3	3	-	**19**
Fitis	1	1	-	-	**14**
Staartmees	-	-	-	-	**1**
Pimpelmees	-	1	-	-	**2**
Koolmees	4	2	1	2	**3**
Boomkruiper	-	-	-	-	**1**
Gaai					**+**
Ekster	1	1	-	2	**2**

Zwarte Kraai	3	8	1	1	**2**
Spreeuw					**+**
Huismus	2	-	-	-	**-**
Ringmus	7	5	2	10	**2**
Vink	4	3	2	2	**4**
Groenling	-	-	-	1	**1**
Putter	-	-	-	1	**6**
Kneu	-	4	1	4	**22**
Goudvink	-	-	-	-	**1**
Rietgors	1	2	1	3	**5**

Er zijn in het gebied 42 soorten broedvogels aangetroffen. We hebben ook een aantal soorten aangetroffen die hier zeer waarschijnlijk niet hebben gebroed, zoals grauwe ganzen. Zij waren volop aanwezig – luid en duidelijk – en later dobberden ze mét hun jongen op het water. Vanwege de aanwezigheid van de vos (we zagen vaak vossendrollen) zullen eventuele legsels van de ganzen hier geen kans hebben gekregen. Voor de Nijlgans geldt het zelfde. Vergeleken met voorgaande tellingen valt op dat typische weidevogels als Wulp, Kievit en Tureluur niet meer zijn gezien. Het gebied is voor deze vogels door de verruiging niet meer geschikt. Aangenaam verrast waren we door het grote, gevarieerde aantal struweelvogels. De Kneu, de Grasmus en de Bosrietzanger bijvoorbeeld hebben hier hun ideale biotoop. De Roodborsttapuit lift mee met de landelijke toename en doet het hier ook goed. De Kool – en Pimpelmees hebben nestruimte gevonden in de knotbomen.

Knotwilgen in de Vaalwaard *foto: Aloys Sanders*

Soorten als Tuinfluiter, Zwartkop, Tjiftjaf en Fitis zullen zich bij ongewijzigd beleid in deze uiterwaard ongetwijfeld nog verder uitbreiden. Deze soorten gedijen bij toename van opgaand hout.
Een aangename verrassing was ook de aanwezigheid van de Kleine Plevier.
Deze Afrika -ganger heeft een voorkeur voor kale of schaars begroeide grond waar een simpel kuiltje in de grond de nestplek vormt. Het gebeurt echter heel vaak dat zo'n biotoop slechts van tijdelijke aard is en de Kleine Plevier net zo snel weer verdwijnt als dat ie kwam.

Territorium van Kleine Plevier *foto: Aloys Sanders*

Naast vogels ontmoetten we tijdens onze tochten ook enkele zoogdieren. Bij vrijwel elke wandeling noteerden we hazen (max 3per keer), konijnen(max 3 per keer), vos (1x) en natuurlijk ook vossendrollen op opvallende plaatsen. Een maal lag er een dode rat op ons pad.
Uit de bovenstaande telgegevens blijkt dat er in de Vaalwaard sprake is van een verschuiving van soorten. Er is nog sprake van een behoorlijke variatie aan vogels maar door de ontwikkeling van bosschages verschuift de aard van de vogelbevolking en zal dit uiteindelijk ten koste gaan van de diversiteit.
Wanneer diversiteit een streven zou zijn binnen het beleid, zouden een aantal maatregelen noodzakelijk zijn.
Daarbij valt te denken aan:

- beperkte begrazing door vee
- creëren van rietranden langs enkele geulen
- zorgen voor continuïteit in plas dras randen , mede t.b.v. passerende steltlopers
- variatie aanbrengen in het aantal soorten bomen / struiken

Uiteraard hangt het bovenstaande samen met de doelstelling die Natuurmonumenten zelf heeft met de Vaalwaard. Er is, zo hebben we begrepen, een voorkeur om de dynamiek van de IJssel ruimte te bieden in de waard. Dit betekent dat de ontwikkeling sterk mede afhankelijk wordt van de fluctuerende waterstanden van de IJssel . Dit houdt voor de vogelpopulatie in dat er niet erg sturend zal worden opgetreden om deze of gene soort met maatregelen te stimuleren of af te remmen. Wij zouden dat jammer vinden.

Zoals wij de Vaalwaard hebben ervaren tijdens de tellingen was dat heel positief.
Wandelend in het gebied waanden we ons in een stuk oer natuur waarbij we vaak de randen van het gebied niet konden waarnemen door enerzijds het aanwezige reliëf en anderzijds de zomerkade aan de IJsselzijde. Juist het aanwezige reliëf maakt het gebied speciaal .
Voor ons was het een aangename afwisseling met bosgebieden of de gebruikelijke weiden en akkers in het boerenland. Wellicht komen we hier als vogelwerkgroep nog eens terug om te kunnen constateren dat de Vaalwaard de moeite waard is gebleven.

Entree Vaalwaard *foto: Aloys Sanders*

De inventarisaties werden uitgevoerd door de volgende personen: Frans Stam, Frank Roelofsen, Fred Balduk, Gerrit Nijhuis, Egbert Klaassens, Wiljan Kok, Hans Jansen, Jettie van Assendelft, Aloys Sanders, Alfons Kelderman, Simcha Plotkin en Toon Weekhout.

Samengesteld door Aloys Sanders